

บทคัดย่อ

ชุมชนชนบทเป็นรากฐานสำคัญของการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตกาล และยังเป็นที่อยู่อาศัยของคนส่วนใหญ่ของประเทศ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชนบท หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่ การเปลี่ยนแปลงประชากร ที่ได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาชนบทโดยรวม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาส่วนประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงประชากรอันได้แก่ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ของส่วนประกอบทั้งสามและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวต่อการพัฒนาชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนครัวเรือนจำนวน 300 ครัวเรือน และการสังเกตการณ์ในพื้นที่จริง ผลการศึกษาพบว่า การลดลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วของการเจริญพันธุ์ในช่วงกว่าสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนประชากรวัยเด็ก วัยแรงงานและวัยสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้รับผลกระทบรุนแรงขึ้นเมื่อพิจารณาร่วมกับกระแสการย้ายถิ่นออกจากชนบทอย่างต่อเนื่องรวมถึงการเจ็บป่วยและการตายที่สัมพันธ์กับการแพร่ระบาดของเอชไอวีในพื้นที่ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ต่อขนาดและโครงสร้างครัวเรือน ค่านิยมเกี่ยวกับบุตร ความคาดหวังจากบุตร การใช้ที่ดิน ระบบเกษตร การศึกษา อาชีพ รายได้ และความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Rural community is an important basic settlement in Thailand for hundreds of year, and is a home for the majority of the country's population. However, changes that caused by globalisation and the country's economic and social development plans in recent decades have led to several changes in the rural community. These changes include demographic changes which, in turn, have themselves impacted on the population structure and socio-economic system of the rural communities which affect the overall rural development. This study aims to investigate the major components of population change: fertility, mortality and migration, and their interactions and implications on rural development in Chiang Mai province which has been selected because of its uniqueness and interesting population changes. Primary data were conducted from interviews with village-key contacts, in-depth interviews with household representatives of 300 households, and observation. Results show that the continuous and rapid decline of fertility over the past 4 decades has led to the changes in proportions of the young, adult, and ageing. These changes have been heavily affected if combine with the continuing out-migration from rural areas and HIV-related illnesses and deaths. Moreover, such changes also affect the economic and social structure such as household size and structure, value of children, expectation from children, land use pattern, farming system, education, occupation, income and social security. Such implications have impacted upon human resource development and also rural sustainable development.